

Na kraju knjige navedene su Skraćenice i Registar imena, a dokumentarnu vrijednost imaju, svakako, i objavljene fotografije na trideset četvet stranica. Ova knjiga o životu i radu V. Vlahovića, o kojemu bi valjalo pisati mnogo više i koji još uvijek čeka znanstveno utemeljenu biografiju, po svojim rezultatima, osobito u Hronologiji i u Bibliografiji, jest i ostatak nezaobilazan priručnik za svakog istraživača života i djela V. Vlahovića.

Bosiljka Janjatović

REVUE DES ÉTUDES SLAVES, Tome 56, Paris 1984.

Institut za slavistiku u Parizu posvetio je jedan broj svoga gore navedenog uglednog časopisa jugoslavenskim temama. Ideja je to glavnog urednika časopisa, profesora Jacquesa Catteaua. Na oko 200 stranica deset autora iz Jugoslavije i jedan Francuz obradili su četiri historijske teme, šest književnopovijesnih i jednu lingvističko-povijesnu. M. Gross je izložila (373—384) »Osnovne karakteristike integracionih ideologija u Hrvata prije I svjetskog rata«. Tekst je koncipiran za stranog čitaoca, pa je razumljivo da u njemu ima općepoznatih podataka, kao npr. u sklopu kojeg se dijela Monarhije nalazi koja hrvatska zemlja. Autorica govori o hrvatskom narodnom preporodu, kroatizmu kao političkom konceptu i jugoslavizmu kao širem kulturnopolitičkom programu — s jedne strane, te o čistom hrvatskom nacionalizmu pravaša, s druge strane. Objasnivši Starčevićev stav prema Monarhiji i Slavenima na Balkanu, te Kvaternikove pokušaje u Francuskoj, prof. Gross je ukazala i na kasnije ideološke pojave unutar hrvatskog društva, kao što su Napredna omladina (koja kasnije dovodi do stvaranja Hrvatsko-srpske koalicije), pa socijaldemokrati i Seljačka stranka. Strani se čitalac vrlo jasno upoznaje s društveno-političkim, ekonomskim i socijalnim stanjem u hrvatskim zemljama u to vrijeme, tj. potpunom nejedinstvenošću unutar koje se imao odvijati nacionalni integracioni proces.

Prof. R. Samardžić (»Sudbina jednog naroda: Srbi od XIV do XIX st.«, 345—363) razmatrao je, kako se vidi iz naslova, pet stoljeća srpske historije, zanimljivo i živo, obuhvativši dobrim dijelom i kulturnopovijesna zbivanja. Prof. D. Bogdanović, također sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, dao je presjek historijskih događaja na Kosovu od doseljenja Slavena u VII st. do naših dana (»Pitanje Kosova juče i danas«, 387—400), stavivši akcent na odnose Srba i Albanaca, koji se prvi put u povijesti spominju u XI st. Prof. Michel Aubin (363—373) pozabavio se vrlo zanimljivom temom (»Dva izraza slavenskog osjećanja u XVI st.«) koja je podjednako historijska koliko psihološko-sociološka. Autor je, među ostalim, ukazao i na neke ličnosti književnog i javnog života u Dalmaciji, Slavoniji i Sloveniji, npr., koje su naglašavale svoju slavensku svijest i slavenstvo kao *kvalitetu*. Neki su od tih pisaca — po mišljenju Aubina — anticipirali pojam hrvatsko-srpskog kao jednog jezika, a i jugoslavenske zajednice.

Ostali prilozi odnose se na Muslimane u Jugoslaviji, njihovu stariju i mlađu književnost, upotrebu pisma (arapskog, ćirilskog, latiničkog), te objašnjavanje

»Muslimana« kao nacionalnog pojma. Tu su dva autora (M. Begić i A. Popović) u dva teksta konfrontirala svoja različita shvaćanja, a to je — očito — glavni urednik i htio. Vrlo je zanimljivo izlaganje M. Begića o nastanku muslimanske književnosti na tlu Jugoslavije, te o specifičnosti svijesti i življenja muslimanskog pisca ovdje. P. Matvejević je pisao o međusobnom odnosu raznih književnosti na tlu Jugoslavije poslije drugoga svjetskog rata, pri čemu je spomenuo i neke značajnije časopise. Tu je još kratka pozitivna informacija o makedonskoj književnosti od god. 1945. do danas (M. Đurčinov); po redu prvi i najopširniji tekst u ovom francuskom časopisu iz pera je lingvista P. Ivića pod naslovom »Razvoj književnog jezika na srpsko-hrvatskom jezičnom području« (313—345). Autor prati razvoj jezika počevši od IX st. ukazujući na različitost društveno-političkih i kulturoloških uvjeta zapadne i istočne sfere toga jezičnog područja, itd. — da bi na kraju došao i do nedavnih događaja, kao što je Deklaracija iz god. 1967, a i daljnja jezična politika u SRH. Ivić zastupa, kao uostalom i svjetska slavistika, da je hrvatsko-srpski jedan jezik, a taj 'kombinirani' naziv jedino ispravan, pa je naglašenu arhaizaciju jezika u Hrvatskoj i preinaku imena nazvao političkim aktom, bez lingvističkog opravdanja.

S obzirom na srpski narod u Hrvatskoj, autor u takvoj jezičnoj politici prepoznaje izrazitu asimilacionu tendenciju.

Za našeg čitaoca interesantan će biti posljednji tekst ove revije pod naslovom »Nužna utopija?«, koji je urednik svrstao u »Svjedočanstva«. Riječ je o razgovorima našeg lektora u Francuskoj s pojedinim uglednim ličnostima francuskoga kulturnog i naučnog života. Ta »nužna utopija« je Jugoslavija! Sada već pokojni profesor A. Vaillant, poznati francuski slavist i prijatelj naše zemlje, kritizirao je poneke političke poteze »druge Jugoslavije«, naročito činjenicu da je ta zemlja iz rata izašla sa još dva naroda više. »Quelle production de nationalités«, rekao je Vaillant, dodavši da politiziranje dijalekata može »fabricirati« nacije. Zanimljiv je profesorov osvrt na Kraljevinu Jugoslaviju: on smatra da je potpuno pogrešno kvalificirati je kao monarhofašističku, jer ona to nikako nije bila, a njen je vladar pao kao žrtva fašizma. André Malraux, ministar i književnik, upozorava na opasnost od Albanije: »Trošite se na mnoge besmislene nesuglasice, ali prava opasnost dolazi vam od Albanaca. Budite oprezni. S te strane može doći ono najgore.« Malraux je još ustvrdio da se ništa neće promijeniti time što Jugoslavija čini za Albance na svome tlu, te dodao: »Čudim se da Jugoslaveni ništa od toga ne shvaćaju [...] Strogo uzevši sve su evropske zemlje centralizirane, jedino — Jugoslavija nije. Pa zar vam to ništa ne kazuje? Državljanstvo može zamijeniti nacionalnost, a da se pri tom ne ugrozi humani osjećaj [...] Kako se možete suprotstaviti izazovu vašoj neovisnosti, ako niste čvrsta i sjedinjena zemlja? Sve te podvojenosti na nacionalnoj bazi ne govore mi ništa dobro [...] Radi vašeg slabljenja vašim bi se nacionalizmi moglo manipulirati — ukoliko to već nije slučaj. Njima se minijaturna Albanija već koristi, i to — bojim se — u najgorem smislu.«

Revue des Etudes Slaves još posebno donosi bibliografiju jugoslavenske književnosti prevedene na francuski u razdoblju 1980—1982, kao i prikaze knjiga nekih naših autora (D. Bogdanović; M. B. Pavlović). Tu je i kronologija srpske književnosti od IX st. do god. 1966, koju je napisao J. Deretić.

Branke Pribić